

Підвисоцька Ірина Ярославівна
*студентка 1 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

Науковий керівник
Шкабаріна Маргарита Андріївна
*доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука*

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У сучасному виховному процесі надзвичайно важливе значення має формування громадянських компетентностей. Повноцінний розвиток особистості не може позитивно реалізовуватися без громадянської основи, а для досягнення поставленої мети доцільним є використання засобів музейної педагогіки.

Музейна педагогіка допомагає спрямовувати роботу на формування свідомого громадянина, патріота, людини із світоглядом, мисленням і поведінкою спрямованою на саморозвиток. Музейна педагогіка інтегрована дисципліна, головним завданням якої є ефективне використання історико-культурного потенціалу суспільства у вітчизняній системі освіти. На етапі реформування освіти перспективною є робота з дитячою і молодіжною аудиторією та створення комплексної системи музейної педагогіки.

Музей – це скарбниця, яка містить те найкраще та найцінніше, що знайдене археологами, створене талановитими художниками різних історичних епох та часів. Отже, важливо навчити дітей ставитися до музею як до духовної скарбниці народу і держави.

Музей у сучасному світі є не лише місцем збереження, обліку та вивчення пам'яток культури. Сьогодні музей – це культурно-освітній заклад, який ставить перед собою, окрім специфічних професійних завдань, також широкі наукові, просвітницькі, науково-освітні, естетичні та виховні завдання. Можна стверджувати, що сучасний музей – це своєрідний центр духовної культури майбутнього. Таке розуміння ролі і місця музею в останні десятиліття зробило актуальним сприйняття музею як цілісного соціального інституту з його багаточисленними функціями, напрямками, формами в їх органічній взаємодії.

У багатьох європейських країнах розроблено об'єднані програми діяльності музею і школи та інших освітніх закладів. Статистика свідчить, що в музеях Голландії, Данії, Англії, Німеччини, Польщі найбільш потенційні групи відвідувачів – це діти початкових класів та учнівська молодь, які приходять до музею разом зі своїми педагогами. У музеях не лише презентуються виставки, тут проходять уроки історії, образотворчого мистецтва, малювання, пластики.

«У Британському музеї групи дітей різного віку приходять на уроки... Усі розуміють значення місця, де відбувається урок. Учні дотримуються певних правил, які виховуються роками... Видно, що похід до музею не є для цих дітей тяжким випробуванням чи інтелектуальним подвигом. З раннього дитинства в них закладається думка, що ходити до музею - це цілком природньо, правильно, потрібно...» [1]

В нашому суспільстві активно відроджується інтерес до власного історичного минулого. Однією із сторін цього процесу є створення шкільних музеїв. Не виключенням є і наш навчальний заклад – Дубенський ліцей №1, у якому створено шкільний музей: «Школа тривалістю в життя», «Янголи світла», «Майстер срібного слова», «У вічі подивись роками», «Наша плеяда».

З появою музею в нашому ліцеї, робота усього колективу набрала зовсім іншого забарвлення. Сформована команда учнів-екскурсоводів, які проводять екскурсії не тільки для учнів школи, але і для гостей міста. Діти знайомлять відвідувачів з експозиціями музею, які присвячені історії школи, її випускникам, подіям новітньої історії України, письменникам рідного краю.

Класні керівники отримали можливість використовувати шкільний музей для проведення виховних годин, пізнавальних бесід, цікавих зустрічей, музейних уроків. Класні керівники початкових класів охоче приводять своїх вихованців аби розказати про минуле і помріяти про щасливе мирне майбутнє.

Основні завдання діяльності шкільних музеїв:

- залучення учнів до пошукової, краєзнавчої, науково-дослідницької, художньо-естетичної діяльності, формування соціально-громадського досвіду на прикладах історичного минулого й народних традицій;

- розвиток духовно-моральних цінностей;

- вивчення та збереження пам'яток історії, культури рідного краю;

- зростання етнокультурної компетенції педагога;

- втілення принципів гуманізації, толерантності та демократизації у навчально-виховний процес;

- підвищення якості освіти, поглиблення знань у різних галузях освіти, розвиток культури та ерудиції;

- застосування методів, форм, прийомів музейної педагогіки в навчально-виховному процесі.[11]

Під час залучення учнівської молоді до пошуково-дослідницької та музейної роботи формується громадянське мислення, учень досліджує проблеми, пов'язані з історією міста, регіону, краю, держави. Крізь долю родини, близьких і знайомих, осмислення подій, що відбувалися саме в цій місцевості, закладаються основи регіональної та національної свідомості, розуміння місця і ролі українського народу у світовій цивілізації. Але найважливішим є те, що при пізнанні духовної та матеріальної культури формується основа внутрішнього світу молодого людини, складається система її духовних цінностей.

Вчителі, які залучають учнів до роботи в музеї повинні мати чітку навчальну та виховну мету, для того, щоб вихованці розуміли і знали, що вони повинні робити і навіщо їм це потрібно.

Шкільний музей нашого ліцею використовується для:

- навчальних екскурсій;
- уроків-екскурсій;
- використання макетів, які дозволяють сформуванню зорові уявлення учнів початкових класів;
- використання документів;
- проведення виховних годин.

Використання елементів музейної педагогіки допомагає:

- створити в колективі творчу атмосферу, демократичний стиль спілкування педагогів із учнями, свободу творчих дискусій, обмін думками;
- підвищити інтерес вихованців до навчання;
- урізноманітнити форми і методи навчально-виховної роботи;
- посилити міжпредметні зв'язки;
- використовувати нестандартні види занять;
- підвищувати загальний рівень культури і впливати на формування свідомого ставлення до культурної спадщини людства.

Шкільний музей – це не тільки тематично оформлений кабінет або зал, це – науково-дослідницька лабораторія. Добираючи історичний матеріал та спираючись на нього, діти глибоко вивчають історію свого народу, його історичний шлях, вчать цінувати та берегти історико-культурну спадщину свого народу, своєї Батьківщини.

Важливою умовою ефективного застосування музейно-педагогічних технологій у практиці навчання є вибір відповідних дидактичних методів та прийомів, адже музейний простір вимагає спеціальної методики проведення занять.

Як способи досягнення цілей для вирішення освітньо-виховних завдань, методи у музейній педагогіці набувають особливого значення у процесі захоплення уваги глядачів та створення відповідного середовища навчання. Метод «занурення» в історичну епоху забезпечує відвідувачу символічний доступ у простір іншої культури, і при цьому дає йому змогу не лише візуально відчувати епоху, а й задіяти майже всі органи відчуття. Метод «моделювання», дозволяє групі відвідувачів провести музейне дослідження за допомогою уявної побудови ситуацій, подій, явищ, історичних процесів, «залучити до роботи» свою пам'ять та уяву. Це уможливорює не лише перевірку повноти своїх знань з певного предмета, а й сприяє розвитку практичних умінь їх вільно застосовувати.[8]

Застосування сучасних технологій у музейній педагогіці потребує практичної реалізації досвіду усього культурно-освітнього потенціалу музею, своєрідної «трансляції» інформації, яка зосереджена у музейних експонатах. Умовами цього є підвищення значущості музейного предмета як своєрідного символу тієї чи іншої епохи, культури. Очевидно, що такий підхід сприятиме розширенню світогляду учнів, вихованню людей, здатних активно пізнавати та розуміти оточуючий світ.[9]

У ході музейно-педагогічного діалогу з'являється можливість продемонструвати, як саме триває процес пошуку та інтерпретації інформації

про кожний музейний експонат, як впливають на його розуміння індивідуальні особливості та властивості пам'ятки історії, як слід організувати роботу з музейним експонатом з метою збільшення його емоційного впливу.[10]

Музейний урок в початкових класах проводиться з метою поглиблення знань учнів за темою навчального шкільного курсу (основного чи факультативного) безпосередньо на експозиції музею. Ця форма організації музейно-педагогічного процесу має чітко виражений адресний характер й розрахована на колективну роботу з групою учнів (шкільним класом), яка характеризується відносною однорідністю соціально-демографічних і психологічних ознак, а також єдиною мотивацією приходу до музею.

Особливість музейного уроку полягає в реалізації задач шкільної освіти в освітньому середовищі музею, що потребує не тільки серйозної підготовки школярів, учителя, екскурсовода, музейного педагога, а й перевірки рівня засвоєння учнями нових знань за допомогою створення механізму «зворотного зв'язку».

Кінцевий результат музейного уроку з точки зору комунікаційної теорії – «комунікація, що відкладена в часі», коли вплив музею продовжує відчуватися на наступних уроках у школі. [8]

Таким чином, музейна педагогіка значно розширює можливості вчителя у досягненні мети щодо формування громадянських компетентностей у підростаючого покоління. Вона направлена на поглиблення уваги дітей до навколишнього середовища, допомагає цінувати надбання минулого, історію України, адже громадянське мислення формується тоді, коли учень досліджує проблеми, пов'язані з історією свого міста, своєї країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Валенкевич О. В. Становлення та розвиток музейної педагогіки. Проблеми освіти: Наук-метод. зб. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. Вип. 85. С. 48-52
2. Ткаченко Л. Громадянське виховання дітей дошкільного віку. Таврійський вісник освіти. 2013. № 1. С. 130–135.
3. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії. К.: Основи, 1995. Т. 2. С. 370.
4. Сухомлинський В. О. З чого починається громадянин. Рад. Україна. 1968.14 квіт.
5. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.3. К. : Рад. шк., 1976
6. Велика Л.П. Музейне експозиційне мистецтво. Х.: ХДАК, 2000. 160 с.
7. Гайда Л. А. Музей у навчальному закладі. К.: Шк. світ, 2009. 28 с.
8. Салига Т.Г. "Форми і методи роботи школи з музеєм" Освітній проект На урок. 2020.
9. Мазний А.В. «Теорія та методика навчання суспільних дисциплін»: науково-педагогічний журнал, №1(6). 2018.
10. Кедрина Т.А. Музей и школа. Просвещение, 1985
11. Маркус Т. Шкільний музей "З минулого в майбутнє". Суми. 2017